

Likställ religiösa och sekulära livsåskådningar

Just nu pågår statens utredning av formerna för ekonomiskt stöd till trossamfund under ledning av Ulf Bjereld, statsvetare och ordförande i socialdemokraternas Tro och solidaritet. Regeringen har i direktiven bett utredaren att särskilt belysa hur lagen om stöd till trossamfund kan bli konfessionsneutral.

Ett krav för stöd är i dag bl a att trossamfund bedriver gudstjänst. Det har man emellertid i praktiken frångått när man beviljat Sveriges Buddhistiska Samarbetsråd bidrag. Trots att buddhismen inte omfattar någon gudstro har Myndigheten för Statligt Stöd till Trossamfund (SST) bedömt att buddhismen tror på en "gudomlig och transcendent verklighet" och att vissa av dess ceremonier med attribut som tempelklockor, rökelse och åkallan av ett slags helgongestalter kan liknas vid gudstjänster i lagens mening. Med en sådan tillämpning av bestämmelserna kan till exempel förbundet Humanisterna inte komma ifråga som bidragstagare.

En sekulär stat som Sverige bör rimligen behandla alla livsåskådningar lika: kristendom, islam, buddhism likaväl som sekulär humanism. Att utredningen skulle landa i att livsåskådningar som traditionellt definieras som religioner fortsättningsvis ska särbehandlas positivt jämfört med sekulära livsåskådningar förefaller inte logiskt.

Tanken med statens stöd till trossamfund är bland annat att värna religionsfriheten. Värt att notera är att i internationella konventioner inkluderas även sekulära livsåskådningar i detta begrepp. Europakonventionen är numera även svensk lag. I dess artikel 9.1 står i den officiella svenska översättningen: "Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion *eller tro* och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer."

Ordet *tro* är en översättning från engelskans *belief*. Tro kan ibland uppfattas som identiskt med religiös tro, som i den svenska lagen om stöd till trossamfund. Men så snävt ska Europakonventionen (och andra internationella konventioner) inte förstås. I den norska versionen av Europakonventionen översätts *belief* med *overbevisning*, vilket på svenska närmast motsvaras av *övertygelse*. Även i den officiella svenska versionen av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt översätts för övrigt *belief* med just *övertygelse* (Artikel 10).

Konventionstexten är alltså tydlig med att övertygelser av annan art än religion ska åtnjuta samma skydd som religiösa. Därmed följer rimligen också att samfund som företräder sådana övertygelser ska åtnjuta samma stöd som religiösa.

FN:s rapportör för religions- och övertygelsesfrihet, Ahmed Shaheed (tidigare utrikesminister i Maldiverna), har vid upprepade tillfällen tydliggjort att icke-teistiska övertygelser ska ha samma skydd *och rättigheter* som teistiska. Det uppmärksammades till exempel tidigare i år vid en översyn av religionsfriheten i Danmark, där den danska staten kritiserades för att diskriminera livsåskådnings-samfundet *Humanistisk Samfund*. Shaheeds företrädare Hans Bielefeldt skriver i sin rapport om Danmark:

"By rendering the acknowledgment of a religious community dependent on faith in a transcendent power, the Danish law deviates from European and international human rights law. Both the European Court of Human Rights and the Human Rights Committee, which monitors compliance with the International Covenant on Civil and Political Rights, have developed jurisprudence that understands freedom of religion or belief more broadly."

Sekulära humanister "tror" att den enda värld som finns är den naturliga. De tror inte på gudar men på många andra saker, till exempel att jordelivet är det enda liv vi har och att moraliska värden grundas på mänskliga erfarenheter, mänskligt tänkande och mänsklig dialog. De tror/är övertygade om att det går att leva ett rikt och meningsfullt liv även om det inte finns gudar och att vetenskap, rationellt tänkande och empiri är avgörande för vårt kunskapssökande.

Sådana övertygelser om en naturalistisk verklighet eller antaganden att det finns en objektiv verklighet utanför vårt medvetande är inte experimentellt verifierbara. De är därför metafysiska till sin natur, lika metafysiska som de grundantaganden som görs av traditionella religioner såsom kristendomen eller islam. Kristendom och islam gör i sin tur sinsemellan delvis olika metafysiska antaganden. Men alla dessa skillnader gör det inte motiverat för staten att behandla de olika tros- och livsåskådningarna olika. Det är också den slutsats som fler och fler stater har dragit, oavsett om de har kommit fram till att alla tros- och livsåskådningssamfund bör få ett likartat statligt stöd eller att inget stöd alls ska utgå till sådana organisationer.

Ett viktigt motiv för den svenska statens stöd till samfund är att de är en resurs och positiv kraft i det demokratiska samhällsbygget. Men det bör ur statens perspektiv vara egalt om det sker i ett kristet, muslimskt eller sekulärhumanistiskt samfund. Förbundet Humanisterna bidrar på samma sätt som religiösa samfund till samhället genom till exempel kurser om existentiell utveckling och en omfattande ceremoniverksamhet med barnvälkomnanden, sekulära vigslar, begravningar och "konfaläger" för ungdomar som vill diskutera etik och mänskliga rättigheter på sekulär grund.

I Sverige är sekulära humanister på sätt och vis lyckligt lottade. De är i regel inte hotade eller diskriminerade. Men så är det fortfarande i många andra länder i världen. I till exempel Bangladesh mördas sekulärhumanistiska bloggare som aktivt argumenterar för en sekulär stat. I Saudiarabien dömdes den sekuläre människorättsaktivisten Raif Badawi till tusen piskrapp, något som med största sannolikhet kommer att leda till hans död om han inte blir benådad. I många länder kan sekulära humanister inte vara öppna med sin livsåskådning eller organisera sig offentligt. De förföljs på samma sätt som många religiöst troende blivit förföljda i historia och nutid.

Så illa är det dessbättre inte i Sverige. Sedan 1951 är det tillåtet att inte vara med i något religiöst trossamfund. Men likabehandlingsprincipen, som är grundläggande i en demokrati, gäller fortfarande inte. I enlighet med Europakonventionen, och därmed enligt svensk lag, är det hög tid att staten fullt ut erkänner att denna princip ska gälla, att staten fullt ut erkänner att den även omfattar även sekulära livsåskådningar, när det gäller stödet till tros- och livsåskådningar. Det skulle sända en viktig signal till andra länder om att religionsfriheten kräver att sekulära livsåskådningar likabehandlas med religiösa. Förhoppningsvis kommer den pågående utredningen om statens stödformer att sända just denna signal.

Christer Sturmark, ordförande Humanisterna

Bengt Westerberg, fd partiledare (FP/L)

Carl Reinhold Bråkenhielm, teolog, präst och seniorprofessor i empirisk livsåskådningsforskning

Annika Borg, teologie doktor i tros- och livsåskådningsvetenskap och präst

Tara Twana, ledamot landstingsfullmäktige (S)